herpy

PILGIFTFROSKER

Splash-backed Poison Frog

Adelphobates galactonotus

Adelphobates galactonotus er en av de store pilgiftfroskene og kjennetegnes av et klart fargefelt over ryggen i oransje, gult, rødt eller blått mot svarte bein og sider. Den er dagaktiv, blir ca. 4 cm og lever i regnskogen i Brasil sør for Amazonas. Den er mer tilbakeholden enn de vanligste pilgiftfroskene, og avlen følger i større grad årstidene.

Familie: Dendrobatidae Tidligere navn: *Dendrobates galactonotus*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**4 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**10-20 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 45 × 45 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**21-25 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vann	**Ingen vannskål**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**På bakken**
Kjønnsmoden	**8-12 mnd.**
Egg per legging	**4-8**
Klekking	**14 dager**
Larvetid	**60-90 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og ferdigfôr**
Yngelpleie	**Vokter eggene og bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Adelphobates galactonotus hører til de største pilgiftfroskene. Voksne dyr måler omtrent 4 cm fra snute til kloakk og er kraftig bygd. Hannene er typisk litt mindre enn hunnene. Arten er svært variabel i farge: over ryggen kan den være oransje, gul, rød, nesten hvit eller blå, mens bein og underside er svarte. Noen dyr er mønsterløse, andre har flekker eller et nettaktig mønster av gult og svart.

Fargeformene regnes som én art. Genetiske undersøkelser har nesten ikke funnet forskjell mellom dem, og formenes utbredelse følger ikke et tydelig geografisk mønster. Arten ble beskrevet av Steindachner i 1864 som *Dendrobates galactonotus* og hører i dag til slekten *Adelphobates*. Artsnavnet kommer fra gresk og betyr "melkerygg". Fargeformene har stort sett samme

giftprofil, så fargene har trolig mer med gjenkjenning og partnervalg å gjøre enn med advarsel mot rovdyr.

Hunnen er ofte lengre og bredere enn hannen. Kjønnet kan ikke bestemmes sikkert før dyrene er 10-12 måneder, og ingen enkeltstående kjennetegn er helt pålitelige. Et kallende dyr er alltid en hann.

Levealderen i fangenskap er typisk omtrent 10 år, men dyr over 20 år er kjent. I naturen lever de fleste trolig 4-6 år.

Hudgift: Pilgiftfrosker danner ikke selv giften sin, men tar opp alkaloider fra bestemte byttedyr i naturen. Ville dyr har derfor gift i huden, men styrken er ikke dokumentert, og angivelsen mild er et anslag. Oppdrettede dyr som får bananfluer og spretthaler, utvikler ikke giften. Huden er tynn og tar opp stoffer, så ikke håndter froskene, vask hendene etter arbeid i terrariet, og ikke ta på øyne og munn etterpå.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

Utbredelse og leveområde

Adelphobates galactonotus finnes bare i Brasil, i den sørlige delen av Amazonasbassenget. Utbredelsen ligger sør for nedre Amazonas og strekker seg omtrent fra elven Tapajós og østover mot munningen av Amazonas. De fleste funnene er fra delstaten Pará, og arten finnes også i Maranhão, Tocantins og nordlige Mato Grosso. Kjente lokaliteter er blant annet Gurupi-reservatet i Maranhão og Cristalino-parken i Mato Grosso, hvor en gul og svart nettmønstret form lever. Arten forekommer i mange verneområder, men er forsvunnet fra enkelte steder på grunn av skogrydding og oversvømmelser fra vannkraftdammer.

> **Naturlig utbredelse:** Brasil.

LEVEOMRÅDE

Adelphobates galactonotus lever i fuktig tropisk lavlandsskog og er funnet opp til ca. 600 m. Den holder til på skogbunnen mellom løv, røtter, nedfalt trevirke og skjul, og den klatrer lite. Den ser ut til å foretrekke skog med mange paranøttrær. Eggene legges på bakken, og hannen bærer rumpetrollene til vann, trolig også til regnvann som har samlet seg i skallene på paranøttene.

Deler av utbredelsesområdet har en tydelig tørketid og regntid, og arten yngler mer sesongpreget enn mange andre pilgiftfrosker. Nøyaktige målinger av temperatur og fuktighet på leveområdene er ikke dokumentert, så tallene under stell bygger på erfaringer fra fangenskap. Arten tåler en viss forstyrrelse av skogen og er fortsatt utbredt og lokalt vanlig, men er truet av tap av leveområde og av ulovlig innsamling.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Stell

TERRARIET

Et par *Adelphobates galactonotus* trenger et terrarium på minst 60 × 45 × 45 cm (ca. 120 liter). Frosken er stor og spiser mye, og gulvarealet er viktigere enn høyden, så velg heller et bredt og dypt terrarium enn et høyt. En gruppe trenger vesentlig mer gulvplass enn et par, ikke bare mer høyde.

Bruk et levende, beplantet terrarium med drenslag, en fiberduk, et fuktig bunnsubstrat og et tykt lag løv øverst. Gi flere skyggefulle skjul av kork, røtter og planter, og sett opp fôr- og eggleggingssted to steder, slik at én frosk ikke kan holde de andre unna.

Sørg for god ventilasjon, og tett alle sprekker ved kabler, dører og avløp, slik at froskene ikke slipper ut. La terrariet kjøre seg inn, og bygg opp en bestand av spretthaler og gråsugger før froskene kommer inn. Unngå dypt eller bratt åpent vann.

Ikke hold ulike arter eller fargeformer sammen. Voksne dyr kan endre forholdet til hverandre når de blir kjønnsmodne, så ha alltid et ekstra, innkjørt terrarium klart hvis en frosk må skilles fra.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Om dagen skal det være 21-25 °C, og om natten kan temperaturen falle til 18-21 °C. Det skal ikke være noe varmt solpunkt og ingen varmelampe.

Varme er den største faren: temperaturen må ikke komme over 27 °C i lengre tid, særlig hvis ventilasjonen er dårlig, og over ca. 29 °C er det farlig. Mål temperaturen i froskenes høyde og flere steder i terrariet, og kjøl terrariet om sommeren.

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal ligge på 70-100 %. Sprøyt daglig med avklort springvann, osmosevann eller kildevann, slik at fuktigheten kortvarig stiger til omtrent 90 %, og la deretter de åpne bladene tørke litt mens løvlaget og skjulene forblir fuktige. Konstant duggete ruter, gjennomvått substrat og stillestående luft er ikke tegn på godt stell.

Arten kan tåle ned til 50 % fuktighet i korte perioder hvis den har tilgang til fuktige steder, men lav luftfuktighet kan raskt bli dødelig. Frosker drikker ikke, men tar opp vann gjennom huden, så sprøytingen er livsviktig. Et regnanlegg på timer holder fuktigheten jevn, også når du er borte.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

VANN OG VANNKVALITET

Adelphobates galactonotus trenger ikke vannskål eller foss når terrariet sprøytes jevnlig og har et fuktig løvlag. Stillestående vann i åpne skåler gir raskt bakterievekst, og dypt eller bratt vann er en risiko for frosker som klatrer lite.

Til avl settes det inn minst to små kopper med vann, der hannen kan sette fra seg rumpetrollene. Bruk osmosevann med et stykke indisk mandelblad, slik at vannet blir brunt og garvesyreholdig, og skift det jevnlig slik at det ikke blir skittent. Froskene tar opp stoffer gjennom huden, så bruk aldri såpe eller rengjøringsmidler i terrariet.

LYS OG UVB

UVB er valgfritt for *Adelphobates galactonotus*. Velger du å gi det, må det være svakt (Ferguson-sone 1) og kombineres med tett skygge, og det erstatter ikke kosttilskudd. Plantene trenger lys, så bruk en LED-plantelampe som ikke varmer opp terrariet. Hold en fast døgnrytme på ca. 12 timer lys og 12 timer mørke.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Adelphobates galactonotus spiser små leddyr. Vingeløse bananfluer er basisfôret: voksne dyr tar både *Drosophila melanogaster* og passe store *D. hydei*, mens nyomvandlede unger trenger de minste. Voksne dyr tar også små siklader på størrelse med et nålehode. Spretthaler og små bænkebitere er velkomne i alle aldre og lever ofte i terrariet, og bønnebiller og bladlus kan gi variasjon.

Arten er en sulten frosk, så fôr etter dyrenes hold, alder og avlsaktivitet i stedet for etter et fast antall. Gi så mange fluer som froskene spiser opp i løpet av noen minutter.

Fôrdyr fra kulturer har ikke samme næringsinnhold som i naturen og må pudres med et komplett kalk- og vitamintilskudd etter produsentens anvisning. Start fôrkulturene før froskene kommer inn.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Adelphobates galactonotus er dagaktiv og ganske rolig. Den er mindre framme enn de dristigste pilgiftfroskene og gjemmer seg gjerne, men etablerte dyr kan være ganske synlige når det er rikelig med dekning. Om arten kan gå i gruppe, avhenger av kjønn, alder og temperament. Unger som vokser opp sammen, kan bli uvenner når de blir kjønnsmodne, og et kompatibelt par er den sikreste holdformen.

En gruppe krever stort gulvareal, flere fôrplasser og mange skjul. Hold øye med jaging, bryting, frosker som holdes unna fôret, vekttap og en frosk som hele tiden gjemmer seg eller sitter høyt. Skill da dyrene.

Froskene bør ikke håndteres. Huden er tynn og tar opp stoffer fra hendene dine, og rester av såpe og krem kan skade dem. Må en frosk flyttes, så lokk den ned i et rent beger med lokk.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnen er ofte større og bredere enn hannen, og hannen kan ha litt bredere tåpuder og roper. Ingen enkelt egenskap er pålitelig, og unge dyr kan ikke kjønnsbestemmes sikkert før de er 10-12 måneder. Kjønn bestemmes best ved gjentatte observasjoner av voksnes atferd: et dyr som roper, er en hann, og et dyr som legger egg, er en hunn. Arten blir kjønnsmoden

rundt 8 måneder gammel, men yngler vanligvis først når dyrene er minst ett år. Kjøp derfor flere dyr, slik at sjansen for å få begge kjønn øker.

PARRING

Adelphobates galactonotus yngler mer sesongpreget enn de fleste pilgiftfrosker og er avhengig av skiftet mellom tørketid og regntid. Et par uker med litt mindre sprøyting og litt lavere luftfuktighet, etterfulgt av kraftig sprøyting, kan sette i gang avlen. Gå ikke så langt at froskene tørker ut: terrariet skal fortsatt være fuktig i løv og skjul. Det er ingen kjent vinterhvile.

Hannen lokker med et lavt, vedvarende summende rop og fører hunnen til et skjult sted der eggene legges og befruktes. Avlen er vanskeligere og mer uregelmessig enn hos de vanligste pilgiftfroskene, så regn med at du må ha tålmodighet.

EGG OG RUMPETROLL

Adelphobates galactonotus legger eggene på land: på et glatt, bredt blad, under løv eller kork eller i en petriskål under et kokosskall. Sett frem flere eggleggingssteder. Kullene er beskjedne, vanligvis 4-8 egg. Hannen passer eggene, og etter klekkingen bærer han rumpetrollene på ryggen til vann.

Eggene kan bli i terrariet, der hannen selv flytter rumpetrollene til en kopp som er satt frem. Det er enklest. Alternativt flyttes eggene forsiktig til en ren petriskål med litt vann og klekkes ved samme temperatur som i terrariet. Rumpetrollene er ikke avhengige av ubefruktede egg fra hunnen og oppfostres på ferdigfôr til rumpetroll og alger.

Hold rumpetrollene hver for seg i rene begre med osmosevann, et stykke mandelblad og litt mose, og gi ikke mer fôr enn de rekker å spise. Unngå trengsel, for størrelsesforskjeller, aggresjon og kannibalisme kan forekomme. Bruk rene redskaper og skift vannet jevnlig. Rumpetrolltiden varierer, så følg utviklingen i stedet for å gå etter en bestemt dato.

METAMORFOSE

Eggene klekkes etter omtrent 2 uker. Rumpetrollene omdannes etter 60-90 dager, avhengig av temperatur, fôr og vannkvalitet. Bakbeina kommer først, deretter forbeina.

Når forbeina har kommet frem, må ungen kunne komme opp av vannet. Flytt den etter en dag eller to til en liten oppdrettsbeholder med lett tilgang til land, for eksempel en skråstilt boks med fuktig sphagnum og litt vann. Den nyomvandlede frosken spiser ikke før halen er tatt opp og munnen er ferdig utviklet.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene spiser først når halen er borte. Deretter tar de de minste *Drosophila melanogaster* og spretthaler, og etter hvert som de vokser, kan de ta større fluer. Pudre alt fôr med et komplett kalk- og vitamintilskudd.

Bruk en liten oppdrettsbeholder med løv, plantestiklinger og en bestand av spretthaler. Hold unger av samme størrelse sammen, og følg med på aggresjon og dyr som blir hengende etter. Når ungene har blitt robuste, kan de flytte til et mer permanent terrarium med skjul. Ungene har stor appetitt, så sørg for flere fôrplasser. Ungene kan ikke kjønnsbestemmes før de er 10-12 måneder.

Helse og vanlige feil

Det er ikke dokumentert noen egentlig sykdomsliste for arten, så oppsøk en veterinær med kunnskap om amfibier ved tvil. De viktigste fallgruvene er:

- Overoppheting. Vedvarende temperaturer rundt 27-28 °C er et varselsignal, og over ca. 29 °C er det farlig. Mål temperaturen i froskenes høyde, og kjøl ned om sommeren.
- For tørt terrarium. Lav luftfuktighet uten tilgang til fuktige steder kan raskt bli dødelig. Sprøyt daglig, og hold løvlaget fuktig.
- Mangel på kalk og vitaminer. Fôrdyr fra kulturer må pudres med et komplett tilskudd.
- Aggresjon og stress. Jaging, bryting og frosker som holdes unna fôret, kan koste dyr livet. Skill rivaler fra hverandre.
- Dårlig vann og urene redskaper. Rester av fôr og stillestående vann gir vekst av bakterier og sopp. Bruk rene redskaper til alt.

Kontakt en veterinær hvis en frosk slutter å spise, går ned i vekt, sitter sløv, beveger seg dårlig eller har sår eller misfarget hud. Hold nyinnkjøpte dyr adskilt i 30-45 dager, slik at smitte ikke spres.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.